

Slovenski državni prazniki

Uvod

V Sloveniji imamo štirinajst državnih praznikov, od tega se dva praznujeta po dva dni, polovica pa jih je dela prostih dni. Državni prazniki so dnevi, s katerimi obeležujemo pomembne zgodovinske dogodke, pomen kulture, dela in narodne identitete. Poleg državnih praznikov, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju, v Sloveniji praznujemo tudi druge dela proste dni, večinoma povezane z verskimi običaji. Mednje sodijo velikonočna nedelja in velikonočni ponedeljek (velika noč nima točno določenega datuma, saj se vsako leto praznuje prvo nedeljo po prvi spomladanski polni luni), binkoštna nedelja, Marijino vnebovzetje (15. avgust), dan reformacije (31. oktober) in božič (25. december).

Imena praznikov in posebnih datumov se po Slovenskem pravopisu pišejo z malimi začetnicami, razen tistih, ki so izpeljana iz osebnih lastnih imen, na primer Prešernov dan.

Praznično okrašena mestna hiša, Ljubljana, december 1989.

Foto: Marjan Ciglič. Hrani: MNSZS.

1. in 2. januar

Novo leto je praznik, ki označuje začetek novega koledarskega leta in ga po gregorijanskem koledarju praznujemo 1. januarja, ponekod pa tudi 2. januarja.

2. januar je dela prost dan le v redkih evropskih državah. Poleg Slovenije še v Srbiji, Črni gori, Bosni in Hercegovini, Romuniji ter na Škotskem. V Sloveniji novo leto praznujemo dva dni že od leta 1955. Leta 2012 je bil 2. januar kot državni praznik ukinjen zaradi varčevalnih ukrepov, vendar je leta 2017 ponovno postal dela prost dan.

Nekatere kulture in religije pa novega leta ne praznujejo 1. januarja. Kitajsko, judovsko, pravoslavno in islamsko novo leto praznujejo na druge datume, saj temeljijo na drugačnih koledarjih in tradicijah.

8. februar – slovenski kulturni praznik (Prešernov dan)

8. februarja v Sloveniji praznujemo slovenski kulturni praznik, ki je posvečen spominu na pesnika Franceta Prešerna (1800–1849). Na ta dan obeležujemo obletnico smrti Franceta Prešerna, zato praznik pogosto imenujemo tudi Prešernov dan. France Prešeren velja za enega največjih slovenskih pesnikov, del njegove pesmi Zdravljica (sedma kitica), napisane leta 1844, pa je besedilo državne himne Republike Slovenije.

Spomin na Franceta Prešerna so Slovenci začeli obeleževati že v drugi polovici 19. stoletja, ko se je uveljavilo vsakoletno proslavljanje njegovega dela. Med drugo svetovno vojno je bila obletnica pesnikove smrti eden najpomembnejših praznikov v narodnoosvobodilnem taboru. Uradno je bil 8. februar za kulturni praznik slovenskega naroda razglašen že leta 1945 s strani Predsedstva slovenskega narodnoosvobodilnega sveta.

Ob razglasitvi samostojne Slovenije leta 1991 je praznik ostal v veljavi in postal tudi dela prost dan.

Bibliofilska izdaja Prešernove Zdravljice iz leta 1944. France Prešeren; linorezi Janez Vidic; vinjete Marjan Šorli. Izdelal Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Gorenjsko, tiskarna Trilof, Davča. Velikost 30,1 x 21,3 cm. Hrani: MNSZS.

Na ta dan po vsej Sloveniji potekajo številni kulturni dogodki – gledališke predstave, koncerti, razstave in druge prireditve, ki poudarjajo slovensko kulturo, jezik in identiteto. Številni muzeji, galerije in druge kulturne ustanove na ta dan brezplačno odprejo svoja vrata.

Vsako leto 8. februarja poteka osrednja državna proslava, na kateri se podelijo Prešernove nagrade – najvišja priznanja Republike Slovenije za umetniške dosežke. Franceta Prešerna se vsako leto spominjamo tudi 3. decembra, na njegov rojstni dan, ko obeležujemo neformalni praznik Ta veseli dan kulture.

27. april – dan upora proti okupatorju

Dan upora proti okupatorju je državni praznik, ki ga praznujemo 27. aprila. Pogosto je povezan tudi s prvomajskimi počitnicami. Na ta dan po vsej Sloveniji potekajo številne spominske in kulturne prireditve, s katerimi obeležujemo organiziran odpor slovenskega naroda med drugo svetovno vojno.

Praznik se je v preteklosti imenoval dan Osvobodilne fronte (OF). Osvobodilna fronta slovenskega naroda je bila glavna odporiška organizacija, ki je med drugo svetovno vojno nastala kot posledica okupacije Slovenskega ozemlja in delovala proti njej.

OF je bila ustanovljena 26. aprila 1941 v hiši književnika Josipa Vidmarja v Ljubljani, kjer so se sestali predstavniki različnih političnih in družbenih skupin. Sprva je združevala štiri skupine: Komunistično partijo Slovenije, krščanske socialiste, Sokole (jugoslovansko telovadno društvo) in kulturne delavce. Kasneje se je razširila in povezala širši del slovenskega prebivalstva v boju proti okupatorjem. Pred Vidmarjevo hišo od leta 1951 stoji tudi spomenik, ki ga je zasnoval arhitekt Jože Plečnik.

Mladina s transparenti na proslavi osvoboditve Beograda, Črnomelj.

Foto: Franjo Veselko. Hrani: MNSZS.

Organizacija se je sprva imenovala Protiimperialistična fronta, 22. junija 1941, po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo, pa se je preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda. OF je imela ključno vlogo v narodnoosvobodilnem boju (NOB). Poleg organizacije partizanskih enot, oboroženega odpora in sabotaž je skrbela tudi za kulturno in izobraževalno delovanje ter krepila narodno zavest v času, ko so okupatorji zatirali slovenski jezik in narod.

27. april tako obeležuje spomin na začetek organiziranega odpora proti okupatorju in združitev Slovencev v skupnem boju za svobodo. Praznik se je do leta 1991 imenoval dan OF, po osamosvojitvi Slovenije pa je dobil današnje ime – dan upora proti okupatorju.

1. in 2. maj – praznik dela

1. in 2. maj sta v Sloveniji državna praznika in dela prosta dneva. Gre za mednarodni praznik dela, ki ga praznujejo ljudje po vsem svetu. Praznik izvira iz bojev delavskega razreda za boljše delovne pogoje, krajši in omejen delovni čas ter spoštovanje delavskih pravic. Je eden izmed redkih praznikov, ki se je po svetu enotno razvijal. Nastal je iz solidarnosti do žrtev delavskih nemirov v Chicagu leta 1886 zaradi odpusta delavcev ter močnega političnega gibanja socialnih demokratov.

Prvomajska parada. Foto: Edi Šelhaus. Hrani: MNSZS.

Na Slovenskem so se prvomajske manifestacije začele že leta 1890 v Ljubljani, Mariboru, Trbovljah, v okolici Celja in Štorah. Shodi, zborovanja in druge oblike praznovanja so potekali vsako leto, tudi v času okupacije med drugo svetovno vojno. Po koncu vojne so oblasti leta 1948 praznik dela razglasile za državni praznik in mu določile dva dela prosta dneva. V obdobju socialistične Jugoslavije je praznik nosil močan sindikalni in politični značaj. Praznovanje je bilo povezano z organiziranimi delavskimi shodi, paradami in slavji, zlasti v času razvoja samoupravnega socializma. V kasnejših desetletjih so dela prosti dnevi postali predvsem priložnosti za krajše dopuste, letovanja doma ali celo v tujini, zato je praznik dela postopoma izgubljal svoj prvotni pomen boja za delavske pravice.

S praznikom so že od konca 19. stoletja povezani številni ljudski običaji. Eden najbolj razširjenih je postavljanje mlaja oziroma majskega drevesa, kar simbolizira pomlad, rast in povezanost ljudi. Ta običaj je razširjen v številnih evropskih državah in ostaja priljubljen tudi danes.

8. junij – dan Primoža Trubarja

8. junija v Sloveniji praznujemo dan Primoža Trubarja, s katerim obeležujemo njegovo rojstvo leta 1508. Rodil se je v Rašici pri Turjaku, v današnji občini Velike Lašče.

Primož Trubar je ena najpomembnejših osebnosti slovenske zgodovine, saj je avtor prvih tiskanih knjig v slovenskem jeziku – Katekizma in Abecednika. Velja za osrednjo osebnost slovenskega

protestantizma v 16. stoletju, njegov prispevek pa je ključen za razvoj slovenskega jezika, kulture in narodne zavesti.

Dan Primoža Trubarja praznujemo od leta 2010, ko je bil uveden na posredno pobudo tržaškega pisatelja Borisa Pahorja. 8. junij je v koledarskem letu prvi državni praznik, ki ni dela prost dan.

25. junij – dan državnosti

25. junija 1991 je Slovenija razglasila samostojnost, zato na ta dan vsako leto praznujemo dan državnosti. Dan državnosti je dela prost dan in je prvi od treh praznikov, povezanih z obdobjem osamosvajanja Slovenije.

Na ta dan je Skupščina Republike Slovenije sprejela Deklaracijo o neodvisnosti in Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. S tem je bila, pol leta po plebiscitu, pravno in politično potrjena odločitev slovenskega naroda za samostojno državo. Z razglasitvijo samostojnosti je vsa oblast na ozemlju Slovenije prešla na slovenske državne organe. Prenehala je veljati Ustava SFRJ, Republika Slovenija pa je prevzela vse pravice in dolžnosti, ki so bile dotlej prenesene na zvezne organe. Ustavni zakon je določil tudi meje samostojne slovenske države.

17. avgust – dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom

17. avgusta v Sloveniji praznujemo dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom. Na ta dan se spominjamo leta 1919, ko je Prekmurje po prvi svetovni vojni postalo del Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Odločitev o priključitvi Prekmurja je bila sprejeta na pariški mirovni konferenci, ki je po koncu vojne urejala meje in pogodbe med državami zmagovalkami in poraženkami. S tem so se prekmurski Slovenci po več stoletjih znova povezali z ostalim slovanskim narodom. Po koncu prve svetovne vojne je jugoslovanska vojska 12. avgusta 1919 zasedla Prekmurje, 17. avgusta pa je na množičnem ljudskem zborovanju v Beltincih oblast uradno prevzel civilni upravitelj. Ta dogodek velja za

26. 6. 1991. Foto: Tone Stojko. Hrani: MNSZS.

Slovesnost ob razglasitvi samostojnosti je potekala naslednji dan, 26. junija zvečer, na Trgu republike v Ljubljani, ki se je takrat imenoval Trg revolucije. Na proslavi je prvič zaplapolala slovenska državna zastava, kot jo poznamo danes, slavnostni govornik pa je bil predsednik Predsedstva Republike Slovenije Milan Kučan. Že med praznovanjem pa so se tanki jugoslovanske vojske začeli premikati proti mejnim prehodom, zjutraj pa so bile na cestah postavljene zapore in barikade. Začel se je oborožen spopad za obrambo samostojne in neodvisne Slovenije.

Dan državnosti vsako leto spremljajo številne državne in lokalne proslave, govori in kulturne prireditve po vsej Sloveniji. Med ljudmi pa ta dan pogosto velja tudi za neuradni začetek poletnih počitnic.

Foto: Marjan Pfeifer. Hrani: MNSZS.

uradno združitve Prekmurja s preostalim slovenskim ozemljem. Novo mejo je potrdila trianonska mirovna pogodba z Madžarsko, podpisana junija 1920. Ta meja se pozneje ni več spreminjala in še danes predstavlja mejo med Slovenijo in Madžarsko.

Dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom je bil kot državni praznik razglašen leta 2006. Praznik ni dela prost dan.

15. september – priključitev Primorske k matični domovini

15. septembra v Sloveniji praznujemo dan priključitve Primorske k matični domovini. Gre za državni praznik, ki pa ni dela prost dan. Na ta dan se spominjamo leta 1947, ko je bila z uveljavitvijo pariške mirovne pogodbe z Italijo Jugoslaviji vrnjena večina Primorske. Mirovna pogodba je bila podpisana 10. februarja 1947 v Parizu, v veljavo pa je stopila šele 15. septembra istega leta. Pred tem je bila Primorska od leta 1921, po podpisu rapalske pogodbe, del Italije.

Sloenci, ki so v obdobju med obema vojnama in med drugo svetovno vojno živeli na tem območju, so bili dolga leta izpostavljeni italijanizaciji, fašističnemu nasilju ter zatiranju slovenskega jezika in kulture. Pariška mirovna pogodba je zato pomenila pomembno

Festival ob priključitvi Primorske k matični domovini.

Foto: Edi Šelhaus. Hrani: MNSZS.

spremembo meje med Italijo in Jugoslavijo, ki je bila v prid slovenskemu narodu.

Praznik je bil sprva znan kot dan vrnitve Primorske k matični domovini in je bil kot državni praznik potrjen jeseni 2005. Z novelo zakona o praznikih in dela prostih dnevih, ki jo je Državni zbor sprejel 23. oktobra 2024, je bil praznik preimenovan v dan priključitve Primorske k matični domovini.

Navijači v Planici. Foto: Tone Lombar. Hrani: MNSZS.

23. september – dan slovenskega športa

Dan slovenskega športa je razmeroma nov praznik, ki ga praznujemo od leta 2020. Pobudo za njegovo uvedbo je dal Olimpijski komite Slovenije. Datum 23. september je bil izbran zato, ker je na ta dan leta 2000 na poletnih olimpijskih igrah v Sydneyju ob zmagah veslačev Iztoka Čopa in Luke Špika ter strelca Rajmonda Debevca prvič zaigrala slovenska himna Zdravljica.

Praznik ni dela prost dan, je pa namenjen praznovanju športa v najširšem pomenu besede – od otroških iger in rekreacije do tekmovanj vrhunskih športnikov. Posebej poudarja pomen redne telesne dejavnosti za zdravje in dobro počutje in kakovostno preživljanje prostega časa.

Vojaki Jugoslovanske ljudske armade zapuščajo slovensko ozemlje.

Foto: Aleš Černivec. Hrani: MNSZS.

25. oktober – dan suverenosti

Dan suverenosti praznujemo v okviru spomina na osamosvajanje Slovenije in zaključek tega procesa. Julija 1991 je na Brionih pod vodstvom Evropske skupnosti potekala konferenca, na kateri so se sestali predstavniki Republike Slovenije, Republike Hrvaške, člani Predsedstva SFRJ in predsednik Zveze izvršnega sveta Jugoslavije. Rezultat je bila Brionska deklaracija, ki je od navzočih zahtevala takojšnje premirje in trimesečno zamrznitev procesa slovenske osamosvojitve. Predsedstvo SFRJ je odločilo, da se morajo enote JLA do 18. oktobra istega leta umakniti iz Republike Slovenije.

Sledilo je intenzivno trimesečno praznjenje vojašnic in umik vojakov iz JLA, ki so ga nadzorovale slovenske

oblasti. Zaradi tehničnih težav se je dogovorjeni rok 18. oktober podaljšal na 25. oktober 1991, ko so slovensko ozemlje zapustili zadnji vojaki ter vojaška oprema JLA. 25. oktobra 1991 je iz slovenskega ozemlja uradno odšel zadnji vojak tuje vojske, s čimer se je simbolično zaključilo obdobje osamosvajanja. Ta datum označuje trenutek, ko je Slovenija dejansko postala suverena država, saj je prevzela popoln nadzor nad svojim ozemljem in s tem tudi simbolno potrdila svojo neodvisnost.

Dan suverenosti je državni praznik od leta 2015, vendar ni dela prost dan. Praznik je drugi med tremi, ki obeležuje slovensko samostojnost.

1. november – dan spomina na mrtve

1. november, dan spomina na mrtve, je slovenski državni praznik in dela prost dan. Nastal je kot sekularna različica krščanskega praznika vseh svetih. Na ta dan ljudje množično obiskujejo pokopališča, kjer se s cvetjem in prižiganjem sveč poklonijo spominu na umrle. Ob prazniku tudi najvišji državni predstavniki polagajo vence na spominska obeležja v spomin na padle v vojni za Slovenijo, žrtve druge svetovne vojne in prve svetovne vojne.

Praznik vseh svetih ima dolgo zgodovino. Na vzhodu so ga obhajali že v 4. stoletju, v zahodno cerkev pa se je razširil v 9. stoletju. Papež Gregor III. je v 8. stoletju spodbujal čaščenje vseh svetnikov, papež Gregor IV. pa je praznik dokončno določil na 1. november in zapovedal njegovo praznovanje v vsej cerkvi.

Dan mrtvih je bil v Sloveniji, ki je bila takrat del Jugoslavije, kot državni praznik uzakonjen leta 1948. Država je s tem praznikom povzela tradicijo vseh svetih. Od leta 1991 naprej se uradno imenuje dan spomina na mrtve, čeprav ljudje pogosto še vedno uporabljajo izraz vsi sveti.

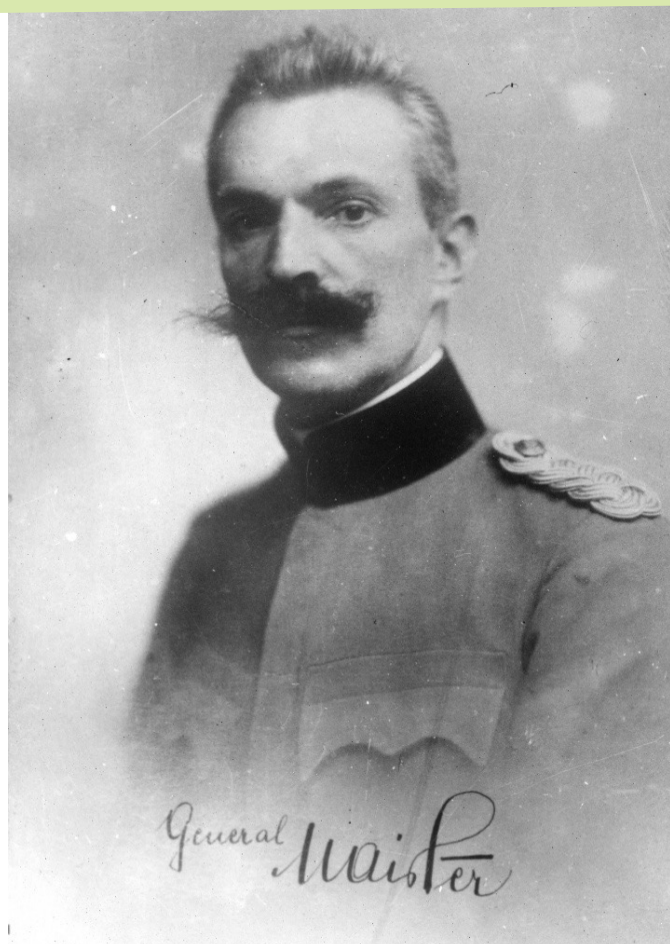
10. november – dan znanosti

Dan znanosti je najmlajši slovenski državni praznik, saj smo ga v letu 2025 praznovali prvič. Praznik ni dela prost dan.

Pobudo za razglasitev novega praznika so dale različne raziskovalne inštitucije: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Rektorska konferenca Republike Slovenije, Koordinacija samostojnih raziskovalnih

inštitutov Slovenije, Inženirska akademija Slovenije in Slovenska medicinska akademija.

Namen praznika je povečati prepoznavnost znanosti, jo približati javnosti ter okrepiti znanje kot temeljno vrednoto slovenske družbe. Praznik sovpada tudi s spominom na dan smrti slovenskega razsvetljenca, gospodarstvenika, pisatelja in mecena Žige Zoisa, ter s Svetovnim dnevom znanosti za mir in razvoj, ki ga organizira UNESCO.

Hrani: MNSZS.

23. november – dan Rudolfa Maistra

Dan Rudolfa Maistra je državni praznik od leta 2005, vendar ni dela prost dan.

General Rudolf Maister je pomembno vlogo odigral predvsem ob koncu prve svetovne vojne. V kaotični politični situaciji je 1. novembra 1918 Maribor samoiniciativno razglasil za jugoslovansko posest ter prevzel vojaško poveljstvo nad njim in celotno Spodnjo Štajersko. Narodni svet za Štajersko ga je istega dne povišal v čin generala. Z mobilizacijo je Maister uspel zbrati vojaško enoto približno 4000 vojakov in 200 častnikov, ki so mu stali ob strani in predstavljali začetek slovenske vojske.

23. novembra 1918 je general Maister s svojo vojsko razorožil nemško varnostno stražo in prevzel vojaško oblast v Mariboru. Z zasedbo ozemlja na katerem so živeli Slovenci je zagotovil, da je slovenska severna meja na Štajerskem postavljena po narodnostni meji, Maribor in okolica pa sta postala del tedanje kratkotrajne Države Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Foto: Nace Bizilj. Hrani: MNSZS.

26. december – dan samostojnosti in enotnosti

26. december je dela prost dan, zadnji državni praznik v letu in tudi zadnji od treh, povezanih z obdobjem osamosvajanja Slovenije. Na ta dan se spominjamo leta 1990, ko so slovenski politiki razglasili rezultate osamosvojitvenega plebiscita.

Plebiscit je potekal tri dni prej, 23. decembra 1990, in na njem so volivci odgovarjali na vprašanje: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« Tako oblikovano vprašanje je namreč dopuščalo tudi možnost konfederativne zveze Slovenije v jugoslovanski državi.

Plebiscita, ki je potekal pod geslom »Štiri milijone pridnih rok«, se je udeležilo kar 93,4 odstotka vseh volilnih upravičencev, za samostojnost in neodvisnost Slovenije pa se jih je izreklo 88,5 odstotka. Rezultati so pokazali večinsko voljo Slovencev po vzpostavitvi samostojne in neodvisne države. Na plebiscitu sprejeta odločitev za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo je zavezala skupščino, da v šestih mesecih sprejme potrebno zakonodajo za prevzem izvajanja suverenih pravic.

Do leta 2005 smo 26. december praznovali kot dan samostojnosti, dokler ga niso preimenovali v dan samostojnosti in enotnosti, s čimer je bil posebej poudarjen pomen enotnosti Slovencev pri tej pomembni odločitvi.

Izobešanje zastave

Zastava Republike Slovenije se izobeša z Zakonom o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter Zakonom o slovenski narodni zastavi.

Zastava se ob izbranih praznikih izobeša na poslopih uradnih prostorov državnih organov ter lokalnih skupnosti, lahko pa tudi na drugih javnih objektih, stanovanjskih hišah in podobno. Zastava je izobešena ves čas praznikov. Ob naslednjih praznikih je izobešanje zastave obvezno:

- 8. februar** (Prešernov dan),
- 27. april** (dan upora proti okupatorju),
- 1. in 2. maj**, (praznik dela)
- 25. junij** (dan državnosti)
- 26. december** (dan samostojnosti in enotnosti).

- Od leta 1994, ko sta bila zgoraj omenjena zakona sprejeta, so bili za praznike proglašeni še
- 8. junij** (dan Primoža Trubarja),
- 17. avgust** (dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom),
- 15. september** (dan priključitve Primorske k matični domovini),
- 23. september** (dan slovenskega športa),
- 25. oktober** (dan suverenosti),
- 10. november** (dan znanosti)
- 23. november** (dan Rudolfa Maistra).

Zastava se lahko izobesi tudi na te praznike. Edina državna praznika, ki nista zajeta v izobešanje zastave sta novo leto in dan spomina na mrtve.

Slovar

Plebiscit – plebiscit je posebna vrsta glasovanja oz. volitev, ki jim rečemo ljudsko glasovanje. Ljudje na njem glasujejo o spremembi ozemlja oz. o priključitvi tega k določeni državi.

Konfederacija – zveza več držav, ki ohranjajo svojo samostojnost, a sodelujejo pri določenih zadevah, kot so vojska, trgovina ali zunanji odnosi. Vsaka država v konfederaciji ima veliko avtonomijo in se o svojih notranjih zadevah odloča samostojno.

Suverenost – popoln nadzor države nad svojim ozemljem, prebivalstvom, viri in zakoni, brez vmešavanja drugih držav. Pomeni, da država samostojno odloča o svojih notranjih in mednarodnih zadevah.

Okupacija – zasedba ozemlja neke države s strani tuje vojske.

Samoupravni socializem – družbeni in gospodarski sistem v socialistični Jugoslaviji, v katerem so imeli delavci možnost sodelovanja pri upravljanju podjetji. O pomembnih odločitvah, kot so delo, proizvodnja in razdelitev dobička, so odločali skupaj prek delavskih svetov.

Sekularno – necerkveno

Mobilizacija – zbiranje in priprava vojakov za vojaške naloge ali obrambo države.

Gradivo pripravili: Vilja Lukan Pišek, Maruša Steiner,
oblikovanje: Tomaž Perme,
fotografije predmetov: Sašo Kovačič,
Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije,
Ljubljana, 2026

Foto: Nace Bizilj. Hrani: MNSZS.